

CENTRALE RESULTATER FRA DEN NATIONALE UNDERSØGELSE
AF KVALITET I PÆDAGOGISKE LÆRINGSMILJØER OG RAMMER
I KOMMUNALE DAGINSTITUTIONER

Kvalitet i dag- institutioner for 0-2-årige børn

VIVE

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

Indledning	3
Sådan er kvaliteten undersøgt	4

Sådan er kvaliteten i daginstitutionernes pædagogiske læringsmiljøer	6
Sådan er kvaliteten i relationer	8
Sådan er kvaliteten i de fysiske omgivelser	10
Sådan er kvaliteten i leg og aktivitet	12
Sådan er normering og uddannelse	14

Perspektivering og lokale overvejelser	16
Spørgsmål til pædagogiske konsulenter	18
Dialogkort til at tage med ud i daginstitutionen	19

Brug resultaterne lokalt

Dette hæfte er især til dig, som arbejder med at udvikle kvalitet i dagtilbud eksempelvis som dagtilbudschef eller konsulent i en kommunal forvaltning. Hæftet formidler centrale resultater fra den første nationale undersøgelse af kvalitet i kommunale dagtilbud for 0-2-årige børn og er tænkt som inspiration til at anvende resultaterne fra undersøgelsen i en lokal kontekst.

Hæftet sætter fokus på kommunale daginstitutioner. Der er også udgivet et hæfte med fokus på den kommunale dagpleje. Derudover kan du læse selve rapporten "Kvalitet i dagtilbud – National undersøgelse af kvalitet i pædagogiske læringsmiljøer og rammer i kommunale daginstitutioner og dagplejen for 0-2-årige børn" på eva.dk eller vive.dk.

Vi håber, at hæftet kan bruges i jeres videre arbejde med kvalitetsudvikling i daginstitutioner.

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) og Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd (VIVE)

© EVA, VIVE, 2023
Danmarks Evalueringsinstitut
Holbæk Østre Skole
Tidemandsvvej 1
4300 Holbæk
www.eva.dk

VIVE
Det Nationale Forsknings- og
Analysecenter for Velfærd
Herluf Trolles Gade 11
1052 København K
www.vive.dk

ISBN tryk: 978-87-7182-676-0
ISBN www: 978-87-7182-675-3

Design: Essensen / Trykt hos Stibo Complete A/S
Foto: Unsplash, iStock, Pexels

Indledning

Hæftet her præsenterer centrale resultater fra den første nationale undersøgelse af kvaliteten i daginstitutioner for de 0-2-årige børn.

Op bag på cyklen, op i klapvognen eller ind i bilen – og så afsted til vuggestue. Sådan begynder hverdagen for langt de fleste børn under tre år i Danmark. Og når de er kommet frem, tilbringer børnene mange timer indenfor på stuen og udenfor på legepladsen, hvor pædagogisk personale yder en stor faglig indsats for at skabe en god, tryk og udviklende hverdag for børnene.

Kvaliteten af det pædagogiske læringsmiljø, som et barn på 0-2 år møder i daginstitutionen, har stor betydning for barnets trivsel og udvikling. Det gælder alle børn, men især børn i udsatte positioner. Et dagtilbud af høj kvalitet kan gøre en positiv forskel for deres trivsel og udvikling.

Første nationale undersøgelse om kvalitet for 0-2-årige

Hæftet her præsenterer centrale resultater fra den første nationale undersøgelse af kvalitet i kommunale daginstitutioner for 0-2-årige. Der findes et tilsvarende hæfte om kvaliteten af dagplejen. Undersøgelsen er gennemført af Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd (VIVE) og Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) på vegne af Børne- og Undervisningsministeriet. Undersøgelsen er udført med udgangspunkt i aftalerne mellem regeringen og KL om kommunernes økonomi for 2022 og 2023, hvori det fremgår, at der igangsættes en kvalitetsundersøgelse på dagtilbudsområdet. Formålet med undersøgelsen er på nationalt niveau at opnå systematisk indsigt i kvaliteten af kommunale dagtilbud, herunder viden om dagtilbudenes rammer og de pædagogiske læringsmiljøer, som børnene møder.

Derfor skal du læse hæftet

Hæftet har til formål at understøtte kommunale forvaltninger i at anvende de nationale resultater i egen kontekst, fx i sammenhæng med lokale strategier for kvalitetsudvikling og pædagogisk tilsyn. Hæftet præsenterer metoden bag undersøgelsen og centrale resultater både om rammeforhold og inden for de tre områder af det pædagogiske læringsmiljø, som er undersøgt: relationer, fysiske omgivelser og leg og aktivitet. Perspektivering til sidst i hæftet lægger op til en række spørgsmål, som I kan bruge som afsæt til dialog om jeres videre arbejde med at understøtte udvikling af de pædagogiske læringsmiljøer.

Sådan er kvaliteten undersøgt

Relationer, fysiske omgivelser inde og ude og leg og aktivitet er i fokus i undersøgelsen af de pædagogiske læringsmiljøer i daginstitutioner landet over.

Kvalitet kan betyde mange ting. Og der kan være forskel på, hvad man oplever som kvalitet, når man er forælder, barn, pædagogisk personale eller leder i den kommunale forvaltning. I Danmark beskrives den kvalitet, som skal kendetegne alle landets dagtilbud, i dagtilbudsloven, herunder i den styrkede pædagogiske læreplan. Særligt det fælles pædagogiske grundlag i den styrkede pædagogiske læreplan er rammen for kvaliteten i dagtilbud og også udgangspunktet for denne undersøgelses vurdering af kvalitet.

Design og datagrundlag

Undersøgelsen af rammer og læringsmiljø bygger på data indsamlet i efteråret 2022:

- **Observationer** – vurderinger fra observationer på to stuer i hver daginstitution i det omfang, der har været to stuer for 0-2-årige.
- **Kommunedata** – data om rammeforhold fra de deltagende kommuner.
- **Registerdata** – data om fx personalets uddannelse fra Danmarks Statistik.
- **Interview** – I 10 % af de deltagende daginstitutioner er gennemført interview med fokus på pædagogisk personale perspektiver på det pædagogiske læringsmiljø.

En repræsentativ undersøgelse

Undersøgelsen er baseret på data fra en stikprøve på 97 daginstitutioner i 53 kommuner, der er tilfældigt udtrukket. I alt er der gennemført observationer på 170 stuer. Stikprøven er repræsentativ for kommunale daginstitutioner for 0-2-årige børn i Danmark, og derfor kan man forvente, at undersøgelsens fund afspejler forholdene i kommunale dagtilbud for 0-2-årige på nationalt niveau.

Om det anvendte observationsredskab KIDS

Kvaliteten af de pædagogiske læringsmiljøer er undersøgt med observationsredskabet KIDS Daginstitutioner fra Dansk Psykologisk Forlag. Redskabet er valgt af Børne- og Undervisningsministeriet på baggrund af et forarbejde gennemført af VIVE og EVA samt inddragelse af eksperter og interessenter på dagtilbudsområdet. Læs mere om forarbejdet på eva.dk.

Det pædagogiske læringsmiljø observeres og vurderes med afsæt i det fokus og den kvalitetsforståelse, som KIDS giver, ift. tre områder: Relationer, fysiske omgivelser samt leg og aktivitet.

Observationerne er gennemført af eksterne certificerede observatører med pædagogisk uddannelse, der var til stede i daginstitutionen en hel dag. Der er i hver daginstitution gennemført observationer på to stuer for 0-2-årige børn i det omfang, der var to stuer.

KIDS er tilpasset undersøgelsen

KIDS Daginstitutioner anvendes i dag i en række kommuner i forbindelse med tilsyn og udvikling. I denne undersøgelse anvendes KIDS Daginstitutioner alene til at observere og vurdere kvaliteten i de pædagogiske læringsmiljøer, og til det anvendes redskabets tre grundlæggende områder relationer, fysiske omgivelser samt leg og aktivitet. Der er anvendt 58 ud af 70 spørgsmål for de tre områder i KIDS baseret på analyser af de gennemførte observationer og med henblik på at sikre datakvaliteten i undersøgelsen.

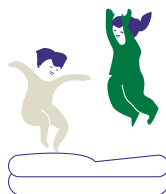
I kommunerne er der typisk dialog, som en del af processen, når KIDS-redskabet anvendes. Det er ikke en del af denne undersøgelse.

Fokus i observationer

Relationer

- Barn-voksen relationen
- Støtte til børnenes indbyrdes relationer

Fysiske omgivelser

- Indendørs
- Udendørs

Leg og aktivitet

- Børneinitieret leg
- Støtte til børnenes leg
- Vokseninitierede aktiviteter

Vurdering og kvalitetskategorier

Stuerne vurderes på en række spørgsmål på en fem-trinsskala med kategorierne 'Næsten altid', 'Ofte', 'Jævnligt', 'Af og til' og 'Sjældent'. Der beregnes herefter dels en samlet vurdering for hvert af de tre områder (relationer, fysiske omgivelser samt leg og aktivitet), dels en samlet vurdering af kvaliteten af det pædagogiske læringsmiljø på tværs af de tre områder. I den

samlede vurdering vægtes de tre områder ens. Beregningerne omsættes til fem kvalitetskategorier, der udgør et **kvalitetskontinuum** spændende fra 'fremragende' til 'ringe' kvalitet. Nedenfor gives et kortfattet overblik over de fem kvalitetskategorier og deres betydning ifølge udviklerne af redskabet.

Fremragende

Behov for vedligeholdelse af læringsmiljøet

Understøtter børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse – også børn i udsatte positioner.

God

Tilstrækkelig

Behov for justering af læringsmiljøet

Understøtter i en vis grad børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Kan ikke forventes at gøre en kompenserende positiv forskel for børn i udsatte positioner, dvs. børn møder ikke et læringsmiljø, der substantielt kan bidrage til at opveje et evt. hjemmemiljø med mere sparsomme omsorgs- og udviklingsmuligheder.

Utilstrækkelig

Behov for væsentlig justering af læringsmiljøet

Understøtter i lav grad børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Ingen kompenserende forskel for børn i udsatte positioner.

Ring

Sådan er kvaliteten i daginstitutionernes pædagogiske læringsmiljøer

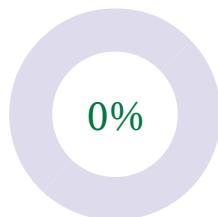
Få daginstitutioner vurderes til at have pædagogiske læringsmiljøer af en kvalitet, der kan bidrage positivt til at styrke børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Få det samlede billede på kvaliteten her.

Syv pointer om den overordnede kvalitet i daginstitutioner

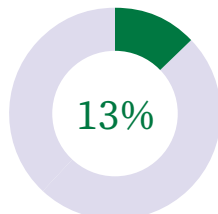
- 1 Stor forskel på kvaliteten.** Der er stor forskel på kvaliteten i de pædagogiske læringsmiljøer i daginstitutioner. Det betyder, at der er stor forskel på, hvordan børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse understøttes i daginstitutionerne.
- 2 Godt én ud af 10 daginstitutioner får vurderingen 'god' kvalitet.** Én ud af 10 daginstitutioner har et pædagogisk læringsmiljø af 'god' kvalitet, som understøtter trivsel, læring, udvikling og dannelse for alle børn – også børn i udsatte positioner.
- 3 Halvdelen af daginstitutionerne vurderes til at være af 'tilstrækkelig' kvalitet, men det er ikke 'godt nok'.** Fem ud af 10 daginstitutioner vurderes til 'tilstrækkelig' kvalitet. Det betyder ifølge udviklerne af KIDS, at børnene bliver passet *forsvarligt*, men at det pædagogiske læringsmiljø kun i en vis grad understøtter børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.
- 4 Godt fire ud af 10 daginstitutioner er kvaliteten 'utilstrækkelig' og 'ringe'.** Det pædagogiske læringsmiljø er i ca. fire ud af 10 daginstitutioner vurderet til at være af 'utilstrækkelig' eller 'ringe' kvalitet, og her understøttes børnenes trivsel og udvikling i tilsvarende mindre grad.
- 5 Få daginstitutioner kan gøre en positiv forskel for børn i udsatte positioner.** Ni ud af 10 daginstitutioner har ifølge undersøgelsen pædagogiske læringsmiljøer, der vurderes til at være af 'tilstrækkelig' eller lavere kvalitet. De kan derfor ikke forventes at gøre en kompenserende positiv forskel for børn i udsatte positioner.
- 6 Forskel på kvaliteten er ikke kun mellem daginstitutioner, men også mellem stuer.** Børn på to forskellige stuer i samme daginstitution kan trods mange af de samme rammeforhold fx samme leder, møde forskellig kvalitet, i de pædagogiske læringsmiljøer. I tre ud af 10 daginstitutioner er stuerne vurderet i forskellige kvalitetskategorier.
- 7 Relationer får højere vurderinger og leg og aktivitet lavere.** Daginstitutionerne vurderes generelt højere, når det kommer til relationerne i det pædagogiske læringsmiljø end når det drejer sig om fysiske omgivelser og leg og aktivitet.

Resultater for kvalitet i læringsmiljøet

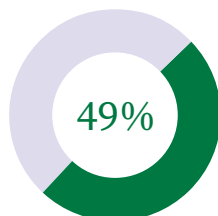
Fremragende

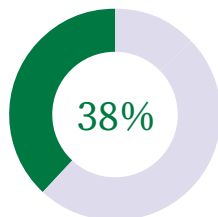
God

Tilstrækkelig

Utilstrækkelig

Ringe

“Hvordan ser det ud i min kommune?”

Undersøgelsen kan ikke sige noget om kvaliteten i specifikke kommuner, men da undersøgelsen er repræsentativ, kan man forvente, at resultaterne afspejler forholdene i kommunale dagtilbud for 0-2-årige på nationalt niveau. Gennem et regneeksempel giver vi her et billede af, hvordan resultaterne kunne tage sig ud lokalt i en gennemsnitskommune:

I 'min' kommune med 724 børn i alderen 0-2 år og 82 daginstitutioner med 0-2-årige børn, vil kvaliteten i læringsmiljøerne kunne se sådan ud:

- I **0 børnehuse** møder børnene 'fremragende' kvalitet.
- I **10 børnehuse** møder børnene 'god' kvalitet.
- I **41 børnehuse** møder børnene 'tilstrækkelig' kvalitet.
- I **32 børnehuse** møder børnene 'utilstrækkelig' kvalitet.
- På **færre end tre stuer** møder børnene 'ringe' kvalitet.

Sådan er kvaliteten i relationer

Det pædagogiske personale er imødekommende og interesserede i børnene. Men der mangler sensitivitet og anerkendelse i relationen, og børnene mangler støtte til at indgå i børnefællesskaber.

Trygge og anerkendende relationer er afgørende for at yde omsorg, ikke mindst for børn i alderen 0-2 år. Forskning og den styrkede pædagogiske læreplan peger på, at både relationerne mellem barn og pædagogisk personale og børnene imellem har betydning for børnenes trivsel og udvikling. Begge typer af relationer indgår som en del af vurderingen af kvaliteten i det pædagogiske læringsmiljø.

Daginstitutionernes arbejde med relationer vurderes højest

Relationen mellem personale og barn er det parameter, daginstitutionerne relativt set vurderes højest på. Det skyldes især, at personalet er imødekommende, fx når børnene afleveres om morgenen, og fordi personalet sjældent reagerer med irettesættelse. Et eksempel fra observationerne er, da et barn skubber et andet barn ned fra en kasse, og personalet i stedet for at irettesætte sætter ord på børnenes følelser og siger: "Skal vi tælle til tre, så kan Solvej selv hoppe ned, og så kan du prøve at hoppe bagefter?"

Behov for mere sensitivitet og responsivitet

Når den samlede kvalitet af relationerne ikke vurderes højere, skyldes det i høj grad mangel på sensitivitet, respon-

sivitet og bekræftelse i relationerne til børnene. Et eksempel er fra en stue, hvor flere børn er urolige og græder, men får samme reaktion dagen igennem: "Du er nok træt i dag". Der er også eksempler på sensitivitet og bekræftelse, fx i en hentesituation, hvor et barn, der lige er startet, græder, ved synet af sin mor og personalet trøster og sætter ord på barnets følelser: "Du har savnet mor og bliver rigtig ked af det nu". Resultaterne påvirkes også af, at der er stuer, hvor personalet jævnlige reagerer med irettesættelser, fx ved en samling, der er præget af anvisninger som "sid ned" og "bliv på måtten".

Undersøgelsen viser, at der er brug for i højere grad at efterleve børnesynet fra det fælles pædagogiske grundlag, hvori det fremhæves, at børn skal opleve anerkendende relationer, hvor de føler sig set og hørt.

Behov for fokus på børnefællesskabet

Nyere forskning og den styrkede pædagogiske læreplan peger på, at relationen til de andre børn er betydningsfuld – også for de yngste. Observationerne viser, at læringsmiljøet på mange stuer ikke har fokus nok på børnenes *indbyrdes* relationer. Et eksempel er fra et legekøkken, hvor flere børn leger ved siden af hinanden. Et pædagogisk

Udvalgte resultater om kvaliteten i relationer

- På 66 % af stuerne anvendes **regulering** eller **irettesættelse** 'sjældent' eller 'af og til'.
- På 43 % af stuerne er personalet 'ofte' eller 'næsten altid' **imødekommende**.
- På 28 % af stuerne er personalet 'ofte' eller 'næsten altid' **sensitive** ift. barnets behov, oplevelser, intentioner og følelser.
- På 17 % af stuerne er der 'ofte' eller 'næsten altid' **hjælp til at indgå i sociale samspil**.
- På 15 % af stuerne hjælper personalet 'ofte' eller 'næsten altid' med at **inddrage børn**, der er passive.
- På 7 % af stuerne er der 'ofte' eller 'næsten altid' **opmærksomhed på børnenes fællesskab** ift. at knytte sig til andre børn.

personale leger med. Der serveres og 'drikkes kaffe', og samspillet i legen foregår parallelt mellem personalet og de enkelte børn. Men børnene støttes ikke i at få øje på legemuligheder med hinanden.

Behov for fokus på deltagelsesmuligheder for alle børn

På mange stuer har børnene ikke nok deltagelsesmuligheder i leg, og personalet er ikke opmærksomme nok på at hjælpe børn, der er passive, med at komme ind i et fællesskab. Men vi ser dog nogle steder eksempler, hvor personalet er opmærksomme på at inddrage flere børn, fx triller et barn og personale bold på gulvet, og personalet rækker inviterende bolden frem til et forbipasserende barn. Overordnet er der potentiale i at arbejde mere fokuseret med børnefællesskaberne og skabe deltagelsesmuligheder for alle børn og særligt børn i udsatte positioner, sådan som den styrkede pædagogiske læreplan beskriver.

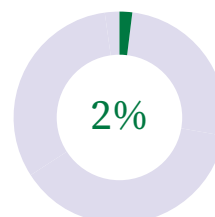

Tre pointer til det videre arbejde med relationer

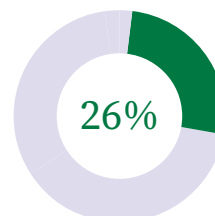
- 1 Der er behov for mere sensitivitet i relationerne, fx at pædagogisk personale sætter ord på børnenes følelser, behov og oplevelser og reagerer aktivt på dem.
- 2 Der er behov for mere arbejde med børnefællesskaberne og dermed børnenes relationer til hinanden hen over dagen.
- 3 Der er behov for at skabe deltagelsesmuligheder for børn, også dem der er passive eller har svært ved at komme med i fællesskabet.

Resultater for kvaliteten af relationer

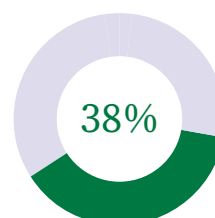
Fremragende

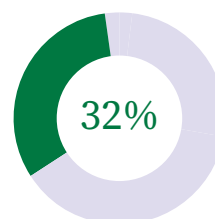
God

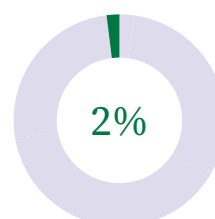
Tilstrækkelig

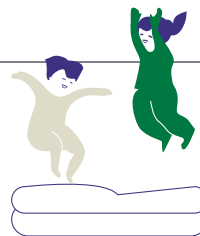
Utilstrækkelig

Ringe

Sådan er kvaliteten i de fysiske omgivelser

Mens de fleste stuer har indbydende og velholdte indendørsrum og alderssvarende legepladser, mangler børnene tydeligt indrettede og varierede legesteder og nok legetøj.

Rum, interiør, materialer og legetøj inden- og udendørs udgør en ramme, som ifølge forskning har betydning for børns erfaringsdannelse og sociale liv. Det fremhæves også i den styrkede pædagogiske læreplan, at den fysiske indretning er med til at sikre alle børns trivsel, sundhed, udvikling og læring. Derfor vurderes kvaliteten af daginstitutionernes fysiske omgivelser inde og ude på lige fod med kvaliteten af relationer samt leg og aktivitet i undersøgelsen.

Indendørs rum er mange steder velholdte

I daginstitutionerne bliver de indendørs omgivelser vurderet lavere end de udendørs omgivelser. De højeste vurderinger indendørs gives, fordi rummene er indbydende og velholdte, og materialer og legetøj er vedligeholdte. I observationerne ser vi eksempelvis stuer, hvor vægge og gulve er pænt malet og uden huller, og hvor legetøjet er i god stand.

Rummene mangler tydelige legesteder

Når den samlede kvalitet af de indendørs omgivelser alligevel ikke vurderes højere, skyldes det i høj grad mangel på tydeligt indrettede arealer, tematiserede legesteder og tilstrækkeligt med materialer, der understøtter børnenes leg og aktivitet. Desuden har børnene ikke tilstrækkeligt og

tilgængeligt legetøj til rådighed. Alt i alt er mange rum ikke lette at aflæse for de yngste børn, og rummene inviterer ikke umiddelbart til forskellige former for leg og aktivitet. Nogle steder er der eksempler på højere kvalitet i form af tydelig indretning. Fx har de på en stue en afgrænset læsekrog, hvor børn kan have en rolig stund i lænestolen med bøger, der er sat frem, mens der i den anden ende af stuen er en madras, der med skummoduler og balancelegetøj lægger op til forhindringsbane. Der er også eksempler på tematiserede områder, fx er der på en stue indrettet et 'hus-hjørne' som et afgrænset rum i rummet med legemad, service og spisebord, der tydeligt inviterer til leg.

Legepladserne er mange steder aldersrelevante, men mangler varierede legesteder

Daginstitutionerne får højere vurderinger for de udendørs omgivelser sammenlignet med de indendørs omgivelser. Det skyldes i første omgang, at daginstitutionerne har en legeplads, der er adskilt fra børnehaven, og som er aldersrelevant for 0-2-årige børn. Herudover er der på legepladsen både mulighed for at bruge kroppen og for rolig leg. Men der er også mangler udendørs. Blandt andet er der en del steder, hvor udendørsarealerne ikke understøtter varierede legeformer. Fx er der legepladser, der understøt-

Udvalgte resultater om kvaliteten i fysiske omgivelser

- 75 % af stuerne har **aldersrelevant legeplads** adskilt fra børnehaven.
- 39 % af stuerne har **velholdte og indbydende** rum indendørs.
- 26 % af stuerne har en legeplads, der **understøtter forskellige legeformer**.
- 14 % af stuerne har **tilstrækkelige relevante materialer og legetøj**.
- 8 % af stuerne har **tydeligt indrettede** rum.
- 8 % af stuerne har mange **gode, afgrænsede, tematiserede legeområder** indendørs.

ter rollelege i legehuset, men i mindre grad konstruktionslege. Der er dog eksempler på legepladser med stor variation, der understøtter regellege, konstruktionslege, rollelege og fysisk udfordrende lege, fx har en legeplads både et udekøkken, en huleby, store byggeklodser, en 'boldbane', klatrestativ mv.

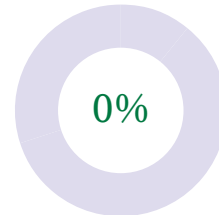
Resultaterne peger på, at der både udendørs og især indendørs er potentiale for at indrette sig med tydelige legeområder, der understøtter forskellige legeformer samt legetøj og materialer, der er sat indbydende frem, så børnene selv kan nå dem. På den måde kan de fysiske omgivelser i højere grad bidrage til et læringsmiljø, der udfolder værdierne fra den styrkede pædagogiske læreplan og understøtter leg i børnefællesskaberne, kropslig udfoldelse, og at børn kan trække sig og søge ro og fordybelse.

Tre pointer til det videre arbejde med fysiske omgivelser

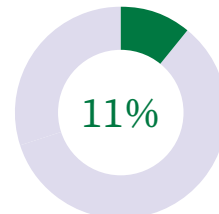
- 1 Der er behov for mere legetøj i børnehøjde.
- 2 Der er behov for tydeligt inviterende indretning og velafgrænsede legeområder inde og ude.
- 3 Der er behov for udendørsarealer, der i højere grad understøtter forskellige legeformer.

Resultater for kvaliteten af fysiske omgivelser

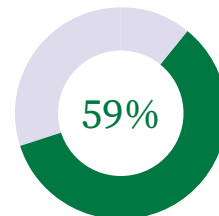
Fremragende

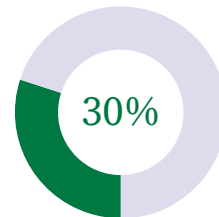
God

Tilstrækkelig

Utilstrækkelig

Ring

Sådan er kvaliteten i leg og aktivitet

Aktiviteterne er alderssvarende, men der er for få af dem. Legen mangler plads og børnene mangler støtte til at komme ind, deltage og fordybe sig i den.

Leg og aktiviteter giver trivsel, udviklings- og læringsmuligheder og noget at være sammen om i fællesskaber over hele dagen. Deltagelsesmuligheder i leg er ifølge forskning helt afgørende for børns udvikling og trivsel og står også centralt i den styrkede pædagogiske læreplan, og derfor er kvaliteten af leg og aktiviteter en del af den samlede kvalitetsvurdering i undersøgelsen.

Aktiviteter er mange steder aldersrelevante

Kvaliteten af det pædagogiske læringsmiljø vurderes højest, når det kommer til de aktiviteter, personalet sætter i gang og lavest, når det kommer til leg. Aktiviteter er i denne sammenhæng både små aktiviteter som at tage et puslespil frem eller større aktiviteter som kreative maleaktiviteter. De højere vurderinger handler primært om *kvaliteten* af aktiviteterne, som ofte er aldersrelevante, fx på en stue, hvor pædagogisk personale understøtter sange med fagter, som de yngste børn kan være med til.

Brug for flere og alsidige aktiviteter

Når kvaliteten af aktiviteter samlet set ikke vurderes højere skyldes det, at der mangler flere og varierede aktiviteter. Generelt observeres der få og for få *alsidige* aktiviteter, der

kan motivere alle børn. Eksempelvis er der på en stue to aktiviteter i løbet af en dag: Højtlesning om morgenen med to-tre børn, og om eftermiddagen på legepladsen er tre børn med i en aktivitet med at puste fjer. Modsat ser vi stuer, hvor børnene i løbet af dagen får langt flere muligheder, fx både samling, højtlesning, puslespil, kridttegning på legepladsen og en forhindringsbane. Observationerne viser, at der flere steder er brug for at give plads til flere aktiviteter, der kan styrke børnenes deltagelse i fællesskaber, læring og udvikling.

Brug for mere plads og støtte til leg

Vurderingen af kvaliteten påvirkes også af, at børnene på mange stuer mangler muligheder for at deltage i og udfolde sig i leg. Fx er der på lidt mere end halvdelen af stuerne kun 'sjældent' eller 'af og til' mulighed for længerevarende leg. Observationerne viser, at leg ofte bliver afbrudt af dagens rutiner som samling og frokost. Men også den manglende aktive støtte til leg udfordrer mange steder. Børnene får de fleste steder ikke støtte til berigende legeoplevelser med hinanden, og personalet er de fleste steder ikke aktive ved at facilitere og udfordre legen, fx ved at inddrage børn, der har svært ved at komme ind i en leg. I observationerne ser vi fx, at personalet er optaget af at udføre praktiske opgaver, mens

Udvalgte resultater om kvaliteten i leg og aktivitet

- På 52 % af stuerne er aktiviteterne 'ofte' eller 'næsten altid' **aldersrelevante**.
- På 42 % af stuerne er aktiviteterne 'ofte' eller 'næsten altid' **tilpasset gruppestørrelsen**.
- 19 % af stuerne tilbyder 'ofte' eller 'næsten altid' børnene **forskelligartede aktiviteter**.
- På 9 % af stuerne har børnene 'ofte' eller 'næsten altid' mulighed for **længerevarende lege** uden at blive afbrudt.
- På 9 % af stuerne skaber personalet 'ofte' eller 'næsten altid' vilkår for legen, så børn indgår i berigende **legeoplevelser med hinanden**.
- På 9 % af stuerne er personalet 'ofte' eller 'næsten altid' aktive ift. at **facilitere og udfordre leg**, når der er behov for det.

børnene går eller kravler rundt uden kontakt til andre børn og uden at få hjælp til at komme i gang med at lege.

Interviews med personalet viser, at de er optaget af deres egen rolle i legen, men observationerne viser, at intentionerne ofte ikke forplanter sig til konkret praksis. Det betyder, at der er et stort potentiale for, at ledelse og pædagogisk personale sammen skaber muligheder for at prioritere legen højere. På den måde kan det pædagogiske læringsmiljø i højere grad afspejle den pædagogiske læreplans forståelse af leg, hvori det fremhæves, at legen nogle gange skal støttes, guides og rammesættes for, at alle børn kan være med.

Tre pointer til det videre arbejde med leg og aktivitet

- 1 Der er behov for sikre et alsidigt tilbud af aktiviteter, der kan motivere alle børn.
- 2 Der er behov for at forbedre vilkårene for børnenes leg, herunder at personalet i højere grad skaber plads til længerevarende leg og understøtter børnenes mulighed for fordybelse.
- 3 Der er behov for mere støtte til legen, så alle børn kan deltage i og engagere sig i leg – også dem, der har svært ved det.

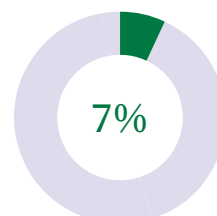
Resultater for kvaliteten af leg og aktivitet

Fremragende

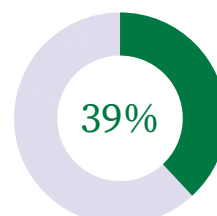
færre end 3 stuer

God

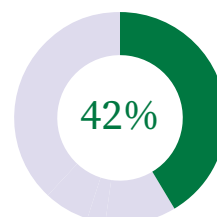
7%

Tilstrækkelig

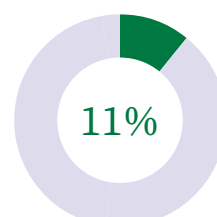
39%

Utilstrækkelig

42%

Ring

11%

Sådan er normering og uddannelse

Undersøgelsen viser mindre forskelle i normering stuerne imellem, men større forskel på, andel pædagogisk uddannet personale, på stuerne. Og så er der indikationer på, at der er højere kvalitet i læringsmiljøer på stuer, hvor der er en pædagog tilstede.

Forhold som fx normering og personalets uddannelse sætter rammen om det pædagogiske læringsmiljø. Når man vil forstå resultaterne af undersøgelsen er det derfor vigtigt at have viden om væsentlige rammeforhold.

Mindre forskelle i normering

Ser vi på normeringen, forstået som forholdet mellem antallet af det samlede pædagogiske personale og antallet af børn, er der mindre forskelle på tværs af daginstitutioner og stuer. Det gælder, uanset om vi ser på opgørelse af årnormering på daginstitutionsniveau eller opgørelse på observationsdagen. Her er der i begge tilfælde to til fire 0-2-årige børn pr. pædagogisk personale i knap ni ud af 10 daginstitutioner. Og undersøgelsen kan ikke påvise en statistisk signifikant sammenhæng mellem årnormering og den samlede kvalitet i de pædagogiske læringsmiljøer.

Større forskel i normering for pædagogisk uddannet personale

Der er større forskel på antallet af børn pr. uddannet pædagog og pædagogiske assistent end ved den samlede normering.

Der er ansat pædagogiske assistenter i ca. syv ud af 10 af daginstitutionerne, hvor pædagogiske assistenter udgør en relativt lille andel af det samlede pædagogiske personale.

På 4 % af stuerne er der ikke en pædagog til stede på observationsdagen, og på én ud af 10 stuer er der kun en pædagog til stede på ét ud af tre tidspunkter (morgen, frokost og eftermiddag).

Indikationer på højere kvalitet på stuer med en pædagog til stede

På de stuer, hvor læringsmiljøet samlet set vurderes til at være af 'god' kvalitet, er der oftere en pædagog til stede på hele eller det meste af observationsdagen sammenlignet med stuer, der vurderes til at være af 'utilstrækkelig' eller 'ringe' kvalitet. Undersøgelsen viser altså en negativ sammenhæng mellem det, at der ikke er en pædagog til stede på hele eller det meste af dagen, og kvaliteten af det pædagogiske læringsmiljø, når vi har taget højde for det samlede antal børn pr. samlet pædagogisk personale og børnesammensætningen på stuerne. Det er dog vigtigt at bemærke, at sammenhængen kun er observeret på én ud af ti stuer, da det er få stuer, hvor der ikke er en pædagog tilstede på observationsdagen. Det lille sammenligningsgrundlag gør, at der er en vis usikkerhed forbundet med generalisering af resultaterne.

Antal børn pr. uddannet pædagog på årsniveau:

- Syv ud af 10 stuer har mellem fire og syv børn i alderen 0-2 år pr. pædagog
- To ud 10 stuer har over syv 0-2-årige børn pr. pædagog
- Én ud af 10 stuer har under fire børn pr. pædagog.

‘Den gennemsnitlige daginstitution’ – udvalgte tal:

Organisering

- 28 børn i 0-2 årsalderen er indskrevet.
- 12 børn på hver stue for 0-2-årige.
- Ca. 3 børn pr. pædagogisk personale på observationsdagen.
- Ca. 8 børn pr. pædagog på observationsdagen.
- Ca. 15 børn pr. pædagogisk assistent på observationsdagen.
- 4 % af stuerne har ikke en pædagog til stede på observationsdagen.

For det pædagogiske personale gælder

- 48 % af personalet er pædagoger.
- 32 % af personalet er pædagogmedhjælpere.
- 9 % af personalet er pædagogiske assistenter.
- Ca. fem års anciennitet i gennemsnit.
- 7 % fravær blandt personalet.
- 17 pædagogiske medarbejdere pr. leder.

Ingen sammenhæng mellem børnenes baggrund og læringsmiljøkvalitet

En tidligere dansk undersøgelse fandt, at kvaliteten af det pædagogiske læringsmiljø er lavere i daginstitutioner, hvor der er en højere andel af børn i udsatte positioner/med lavere socioøkonomisk baggrund. I lyset af, at høj kvalitet har særlig betydning for at skabe gode udviklingsbetingelser for børn i udsatte positioner blev det fremhævet som kritisk. I den nationale undersøgelse finder vi imidlertid ingen forskelle i andelen af børn med lav socioøkonomisk baggrund på tværs af læringsmiljøkvalitet. Der er heller ikke forskelle i andele af tosprogede børn.

Hvad er en sammenhæng?

Analyserne af sammenhænge mellem rammeforhold og vurderinger af de pædagogiske læringsmiljøers kvalitet giver ikke mulighed for at vurdere, om der er tale om årsagssammenhænge. Det vil sige, om det ene forhold – fx personalets uddannelse – er årsag til det andet – fx god kvalitet – eller om et evt. tredje forhold kan have betydning for begge de forhold, vi undersøger. Der er derfor ikke tale om en effektanalyse, men at to forhold eksisterer samtidigt.

Perspektivering og lokale overvejelser

Daginstitutioner er en central ramme om de 0-2-årige børns liv. Hver dag yder pædagogisk personale en stor faglig indsats for at skabe en god, tryk og udviklende hverdag for de yngste børn. Flere forhold bidrager til billedet af den overordnede, nationale kvalitet, som den ser ud, når vi iagttager den med afsæt i redskabet KIDS Daginstitutioner og kombinerer med viden om en række udvalgte rammeforhold.

Men det samlede billede viser, at kvaliteten i det pædagogiske læringsmiljø bør styrkes. Især tre pointer står klart optegnet:

- Få daginstitutioner har et pædagogisk læringsmiljø med en kvalitet, der kan forventes at bidrage positivt til at styrke børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Med afsæt i forskning om betydningen af kvalitet er resultaterne bekymrende, særligt ift. børn i udsatte positioner.
- Der er brug for en indsats for at styrke arbejdet med relationer mellem barn og pædagogisk personale, understøttelse af børnenes indbyrdes relationer og fællesskaber samt børnenes fordybelse og legemuligheder.
- I flere daginstitutioner er der væsentlig forskel på kvaliteten i det pædagogiske læringsmiljø mellem de to observerede stuer i samme institution.

Undersøgelsen peger på, at der er behov for at højne kvaliteten i de pædagogiske læringsmiljøer, så flere daginstitutioner tilbyder læringsmiljøer, der understøtter trivsel, læring, udvikling og dannelse hos alle de yngste børn. Det vil være relevant i alle landets kommuner.

Det afgørende spørgsmål, der er relevant for de nationale beslutningstagere, de kommunale beslutningstagere og kommunale forvaltninger og de enkelte dagtilbud, er:

Hvordan kan vi bruge resultaterne fra den nationale undersøgelse til at videreudvikle kvaliteten lokalt?

Det er relevant at gå i dialog om resultaterne på forskellige niveauer i kommunen. På de næste sider findes spørgsmål til dialog og refleksion.

Spørgsmål til refleksion i den kommunale forvaltning

Refleksion over undersøgelsens resultater

- I hvilket omfang kan vi genkende resultaterne set i forhold til den viden, vi har om kvalitet i egen kommune? Hvilke resultater overrasker os mest?
- Hvilke resultater/dele af undersøgelsens områder og resultater vil være vigtigst først at se nærmere på og arbejde med hos os?
- Hvordan kan de lokale dialoger om undersøgelsens resultater tilrettelægges med forældre, ledere og medarbejdere samt det politiske niveau?

Refleksion over vores indsigt i kvalitet

- I hvilket omfang har vi et samlet og fyldestgørende billede af kvaliteten i alle vores daginstitutioner? Har vi brug for mere viden?
- I hvor høj grad får vi med vores nuværende tilsynspraksis, pædagogiske læreplaner, ledermøder, sparring osv. indblik i og fulgt op på, om der er daginstitutioner, hvor kvaliteten ikke er god nok?
- Hvordan sikrer vi tilstrækkeligt fokus på de daginstitutioner, der har behov for opfølgning og støtte til at løfte kvaliteten af de pædagogiske læringsmiljøer? Er der daginstitutioner, som vi bør understøtte yderligere?

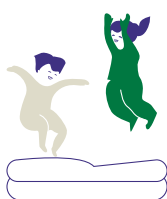
Refleksion over kompetencer, evalueringskultur og faglig ledelse

I lyset af de nationale resultater er det oplagt at overveje, hvordan kompetencer, evalueringskultur og faglig ledelse kan bidrage til at styrke kvaliteten i daginstitutionerne.

- Hvordan kan vi være med til at understøtte og sikre, at alle pædagogiske personaler har tilstrækkelig viden til at arbejde relations kompetent, støtte børnene i deres leg og fællesskaber?
- Hvordan kan vi understøtte at evalueringskulturen i daginstitutionerne kan bidrage til at udvikle læringsmiljøerne yderligere?
- Hvordan kan vi understøtte lederne i at styrke den faglig ledelse i daginstitutionerne?

Spørgsmål til pædagogiske konsulenter

Brug spørgsmålene her til drøfte, hvordan I får understøttet udvikling af daginstitutioner, så de får en endnu mere relationskompetent praksis, gode fysiske omgivelser med varierede aktiviteter og støtte og plads til leg.

Relationer

1

I lyset af undersøgelsens resultater og vores lokale viden fra fx tilsyn, hvad har vi særligt brug for at sætte fokus på ift. relationer i vores understøttende arbejde?

2

Hvordan kan vi styrke daginstitutionernes arbejde med sensitive voksen-barn relationer? Har vi gode eksempler, som andre daginstitutioner kan lade sig inspirere af?

3

Hvordan kan vi styrke daginstitutionernes arbejde med børnenes indbyrdes relationer og deltagelsesmuligheder i børnefællesskaber? Har vi gode eksempler, som andre daginstitutioner kan lade sig inspirere af?

Fysiske omgivelser

1

I lyset af undersøgelsens resultater og vores lokale viden fra fx tilsyn, hvad har vi særligt brug for at sætte fokus på ift. de fysiske omgivelser?

2

Hvordan kan vi styrke daginstitutionernes arbejde med at tilbyde indbydende, afgrænsede legesteder med tilstrækkeligt legetøj i børnehøjde?

3

Hvordan kan vi styrke daginstitutionernes arbejde med at tilbyde tydelig indretning, der understøtter forskellige legeformer både inde og ude? Har vi gode eksempler, som andre daginstitutioner kan lade sig inspirere af?

Leg og aktiviteter

1

I lyset af undersøgelsens resultater og vores lokale viden fra fx tilsyn, hvad har vi særligt brug for at sætte fokus på ift. leg og aktivitet?

2

Hvordan kan vi styrke daginstitutionernes arbejde med flere og varierede aktiviteter? Har vi gode eksempler, som andre daginstitutioner kan lade sig inspirere af?

3

Hvordan kan vi styrke daginstitutionernes arbejde med at skabe gode vilkår for fordybelse i leg og støtte til at deltage og udfolde leg? Har vi gode eksempler, som andre daginstitutioner kan lade sig inspirere af?

Dialogkort til at tage med ud i daginstitutionen

Når I går i dialog med ledere og pædagogisk personale om resultaterne af den nationale undersøgelse, så tag spørgsmålene med.

Undersøgelsen viser, at der i de fleste daginstitutioner er potentiale for i højere grad at arbejde med anerkendende relationer, inddrage alle børn i fællesskaber og leg samt indrette fysiske omgivelser, der understøtter børnenes muligheder for leg og fordybelse.

Brug spørgsmålene her som inspiration til en dialog om disse potentialer hos jer.

- I hvilket omfang kan vi genkende resultaterne fra vores egen praksis? Hvilke resultater overrasker os mest?

- Hvordan oplever vi kvaliteten i vores institution ift. relationer, fysiske omgivelser samt leg og aktivitet? Hvad bliver vi nysgerrige på i vores egen praksis?

- Hvad har vi brug for at udvikle og styrke i vores pædagogiske praksis? Hvad bliver vi mest optagede af at arbejde videre med?

- Hvordan kan vi gå til arbejdet både på stuen og i det større kollegafællesskab? Og hvem har vi brug for at involvere?

Med afsæt i refleksioner kan I opsamlende overveje:

- Hvordan og hvornår vil vi følge op?

Få mere viden
om undersøgelsen på
eva.dk eller vive.dk

Læs mere om design og metode,
herunder personalets oplevelse af
at blive observeret

Læs hele undersøgelsen, herunder
interview med det pædagogiske
personale

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk